

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

રફીક

વિરુદ્ધ

ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય

ઓગસ્ટ ૧૪, ૧૯૮૦

[વી. આર. કૃષ્ણ ઐયર અને ઓ. ચિન્નપ્પા રેડ્ડી, ન્યાયમૂર્તિઓ]

ભારતનું બંધારણ, ૧૯૫૦, અનુચ્છેદ ૧૩૬ – તથ્યોના સમવર્તી તારણો – નીચલી અદાલતો દ્વારા બળાત્કારના દોષસિદ્ધિવિરુદ્ધ વિશેષ રજા સાથેની અપીલ – સર્વોચ્ચ અદાલત ક્યારે હસ્તક્ષેપ કરશે?

ભારતીય દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦, કલમ ૩૭૬ – પુરાવો અને સાબિતી – ફરિયાદી પર ઇજાઓ ની ગેરહાજરી – શું તે ફરિયાદ પક્ષ માટે ઘાતક છે? – ફરિયાદીની જુબાની – સમર્થન આવશ્યક છે કે કેમ?

અરજદારને ગ્રામ કલ્યાણ સંસ્થામાં એક મધ્યમ વયની બાલ સેવિકા પર બળાત્કાર ગુજારવાના આરોપસર દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો હતો, જે કન્યા શાળામાં સૂતી હતી. ટ્રાયલ

કોર્ટે સાત વર્ષની સખત કેદની સજા ફરમાવી હતી. વડી અદાલતે દોષસિદ્ધિ અને સજાને બહાલ રાખી હતી.

આ અદાલત સમક્ષની વિશેષ રજાની અરજીમાં, અરજદાર વતી પ્રતાપ મિશ્રા અને અન્ય વિરુદ્ધ ઓરિસ્સા રાજ્ય, એ.આઈ.આર. ૧૯૭૭ એસ.સી. ૧૩૦૭ ના આ અદાલતના નિર્ણય પર આધાર રાખીને એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ભોગ બનનાર વ્યક્તિના શરીર પર ઇજાઓની ગેરહાજરી ફરિયાદ પક્ષ માટે ઘાતક છે અને બળાત્કારના કેસોમાં ન્યાયિક વિશ્વાસપાત્રતા માટે સમર્થનકારી પુરાવો એક અનિવાર્ય ઘટક છે. વધુમાં, એવી પણ રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે સાત વર્ષની સજા અતિશય કઠોર છે.

અરજીને બરતરફ કરતાં;

ઠરાવ્યું: ૧. દોષિતતા અથવા સજાની માત્રા ના મુદ્દે કોઈ હસ્તક્ષેપ આવશ્યક જણાતો નથી.

[૪૦૩ જી]

૨. તથ્યોના સમવર્તી તારણો, જ્યારે આ અદાલતમાં પડકારવામાં આવે છે, ત્યારે સામાન્ય રીતે અવરોધક પવિત્રતા અને કામચલાઉ અંતિમતા પ્રાપ્ત કરે છે. બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૩૬ હેઠળનો વિશેષ અધિકારક્ષેત્ર, જેનો મુખ્ય ઉદ્દેશ પ્રગટ અન્યાય અથવા અત્યંત મહત્વની કાયદાકીય ભૂલોને સુધારવાનો છે, તે આ કિસ્સામાં લાગુ કરી શકાય નહીં. [૪૦૩ એચ]

૩. (i) તથ્યો અને સંજોગો ઘણીવાર કેસ-દર-કેસ બદલાતા રહે છે, ગુનાની પરિસ્થિતિ અને અસંખ્ય માનસિક પરિબળો, સામાજિક સ્થિતિઓ અને લોકોની જીવનશૈલીમાં વધઘટ થઈ શકે છે, અને તેથી, એક તથ્ય-પરિસ્થિતિમાં સુસંગત એવા વિવેકના નિયમો બીજામાં

અયોગ્ય હોઈ શકે છે. એવી દલીલ સ્વીકારી શકાય નહીં કે ગુનાના ચોક્કસ સંજોગો અને ગુનાહિત વાતાવરણને ધ્યાનમાં લીધા વિના, એક અહેવાલિત નિર્ણયમાં ખંડપીઠ ને આકર્ષિત કરનાર પુરાવાજનક તર્ક ના કેટલાક તંતુઓ ને યાંત્રિક રીતે અન્ય કેસો સુધી લંબાવવા જોઈએ.

[૪૦૪ ડી]

(ii) પ્રતાપ મિશ્રાના કેસમાં બંને મુદ્દાઓ પર કોઈ અણનમ કાયદાકીય સિદ્ધાંત પ્રસ્થાપિત કરવામાં આવ્યો ન હતો. [૪૦૪ C]

૪. ફરિયાદીની જુબાની પર ન્યાયિક વિશ્વાસ માટે સમર્થન એ કાયદાની બાબત નથી, પરંતુ આપેલ સંજોગો હેઠળ વિવેકનું માર્ગદર્શન છે. [૪૦૪ ઈ]

પ્રસ્તુત કેસમાં, ફરિયાદીની જુબાનીને બે અદાલતો દ્વારા સ્વીકૃતિ પ્રાપ્ત થઈ છે. એક સંવેદનશીલ ન્યાયાધીશ, જે સંજોગોના સમગ્ર અવલોકનને તેની સંપૂર્ણતામાં જુએ છે, તે ભાગ્યે જ બળાત્કાર પીડિતાની જુબાનીને નકારી કાઢે છે, સિવાય કે તેની સત્યતાની વિરુદ્ધમાં અત્યંત મજબૂત સંજોગો હોય. આ કેસમાં તેવું કંઈ નથી. તેથી, નીચલી અદાલતો દ્વારા દોષસિદ્ધિની પુષ્ટિએ સ્વાભાવિક બાબત હોવી જોઈએ. [૪૦૪એચ, ૪૦૫બી]

ચુકાદો: ક્રિમિનલ એપેલેટ જ્યુરિસડિક્શન:૧૯૮૦ની વિશેષ રજા અરજી (ફોજદારી) નંબર ૯૫૦.

સીઆરએલ એ. ૨૩૦૫/૭૪ માં અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટના ૨૧-૯-૧૯૭૯ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

અરજદાર માટે યુ. એસ. પ્રસાદ.

કોર્ટનો ચુકાદો માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી કિશ્ના ઐયર દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો,

આ વિશેષ રજાની અરજી બળાત્કારના ગુનામાં દોષસિદ્ધિ અને સજાને લગતી છે. આવા ગુનાઓનું નિરંતર વધતું પ્રમાણ રાષ્ટ્રના આધ્યાત્મિક નેતૃત્વના અને ફિલ્મ સેન્સરશિપના દેખાડાને ખુલ્લો પાડે છે, આપણી પ્રાચીન સાંસ્કૃતિક વિરાસત અને માનવીય દાવાઓને શરમજનક સ્થિતિમાં મૂકે છે, અને માનવ અધિકારો પરના ભદ્રા પુરુષવાદી અત્યાચારને છતો કરે છે, જેમાં નારીનું વ્યક્તિગત ગૌરવ એક પવિત્ર ઘટક છે. અમે વિશેષ છુટ આપવાનો ઇનકાર કરીએ છીએ અને તેમ કરવાના થોડા કારણો સંક્ષિપ્તમાં જણાવીએ છીએ.

ગ્રામ કલ્યાણ સંસ્થામાં મધ્યમ વયનબાલ સેવિકા, ઢ્રૌપદી, એક કન્યા શાળામાં સૂતી હતી, જ્યાં અરજદાર રફીક અને અન્ય ત્રણ વ્યક્તિઓ દ્વારા તેના પર કથિત રીતે બળાત્કાર ગુજારવામાં આવ્યો હતો. આ ગુનો ઓગસ્ટ ૨૨/૨૩, ૧૯૭૧ ના રોજ વહેલી સવારે લગભગ ૨.૩૦ વાગ્યે થયો હતો. બીજા દિવસે સવારે ભોગ બનનાર વ્યક્તિએ આ ઘટનાની જાણ ગામની મુખ્યા સેવિકાને કરી હતી. પોલીસ સ્ટેશનમાં ઓગસ્ટ ૨૩, ૧૯૭૧ ના બપોરે એક અહેવાલ નોંધવામાં આવ્યો હતો. ત્યારબાદ થયેલી તપાસના પરિણામે ચાર્જશીટ, ટ્રાયલ અને આખરે, મુખ્યત્વે ભોગ બનનારની જુબાનીના આધારે દોષસિદ્ધિ થઈ હતી. જોકે કેટલાક સાક્ષીઓએ, સ્પષ્ટપણે, તેમની વફાદારી બદલી હતી અને ફરિયાદ પક્ષના કેસનો દ્રોહ કર્યો

હતો, તેમ છતાં ટ્રાયલ કોર્ટે અરજદાર વિરુદ્ધ ગુનાનો નિર્ણય દાખલ કર્યો હતો, અને અન્ય ત્રણે શંકાનો લાભ આપીને અસ્પષ્ટપણે છોડી મૂક્યા હતા. સંજોગોને ધ્યાનમાં લેતાં, સાત વર્ષની સખત કેદની સજા યોગ્ય રીતે ફરમાવવામાં આવી હતી. વડી અદાલતમાં કરેલી અપીલ નિષ્ફળ રહી, પરંતુ, નિરાશ થયા વિના, અરજદારે આ અદાલતમાં અપીલ માટે રજા માંગવાનો પ્રયાસ કર્યો છે.

તથ્યોના સમવર્તી તારણો, જ્યારે આ અદાલતમાં પડકારવામાં આવે છે, ત્યારે સામાન્ય રીતે અવરોધક પવિત્રતા અને કામચલાઉ અંતિમતા પ્રાપ્ત કરે છે. અમે ભાગ્યે જ બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૩૬ હેઠળના વિશેષ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરીએ છીએ, જેનો મુખ્ય ઉદ્દેશ પ્રગટ અન્યાય અથવા અત્યંત મહત્વની કાયદાકીય ભૂલોને સુધારવાનો છે. આ મહત્વપૂર્ણ સિદ્ધાંતોને આધારે, રજા માટેની વર્તમાન અરજીને સહેજ પણ તક નથી.

વકીલશ્રીએ દલીલ કરી હતી કે ફરિયાદીની જુબાનીના સમર્થનનો અભાવ હતો, કે મહિલાના શરીર પર ઈજાઓની ગેરહાજરી હતી અને તેથી, કેસ-લોની કસોટીએ તપાસતાં દોષસિદ્ધિ ટકી શકે તેમ ન હતી. આમાંથી એક પણ રજૂઆતમાં કોઈ વજૂદ નથી, અને અમે સામાન્ય સંજોગોમાં એક બોલતો આદેશ પણ આપવાથી વિરત રહ્યા હોત, પરંતુ વકીલશ્રીએ પ્રતાપ મિશ્રા અને અન્ય વિરુદ્ધ ઓરિસ્સા રાજ્ય [૧] ના આ અદાલતના નિર્ણયનો હવાલો આપ્યો અને આગ્રહ કર્યો કે ભોગ બનનાર વ્યક્તિના શરીર પર ઈજાઓની ગેરહાજરી ફરિયાદ પક્ષ માટે ઘાતક છે અને બળાત્કારના કેસોમાં ન્યાયિક વિશ્વાસપાત્રતા માટે સમર્થનકારી પુરાવો એક અનિવાર્ય ઘટક છે.

અમે સહમત થતા નથી. પ્રથમ તો, પ્રતાપ મિશ્રાનો કેસ (સુપ્રા) બંને મુદ્દાઓ પર કોઈ અણનમ કાયદાકીય સિદ્ધાંત પ્રસ્થાપિત કરતો નથી. તથ્યો અને સંજોગો ઘણીવાર કેસ-દર-કેસ બદલાતા રહે છે. ગુનાની પરિસ્થિતિ અને અસંખ્ય માનસિક પરિબળો, સામાજિક સ્થિતિઓ અને લોકોની જીવનશૈલીમાં વધઘટ થઈ શકે છે, અને તેથી, એક તથ્ય-પરિસ્થિતિમાં સુસંગત એવા વિવેકના નિયમો બીજામાં અયોગ્ય હોઈ શકે છે. અમે એ દલીલ સ્વીકારી શકતા નથી કે ગુનાના ચોક્કસ સંજોગો અને ગુનાહિત વાતાવરણને ધ્યાનમાં લીધા વિના, એક અહેવાલિત નિર્ણયમાં ખંડપીઠને આકર્ષિત કરનાર પુરાવાજનક તર્કના કેટલાક તંતુઓને યાંત્રિક રીતે અન્ય કેસો સુધી લંબાવવા જોઈએ.

ફરિયાદીની જુબાની પર ન્યાયિક વિશ્વાસ માટે સમર્થન એ કાયદાની બાબત નથી, પરંતુ આપેલ સંજોગો હેઠળ વિવેકનું માર્ગદર્શન છે. ખરેખર, સ્થળ-થી-સ્થળ, યુગ-થી-યુગ, અને વિવિધ જીવનશૈલીઓ તેમજ વર્તણૂકીય સંકુલોના આધારે, આપેલ તથ્યોના મૌખિક અને સંજોગો આધારિત સમૂહમાંથી તારણો કાઢવા એ મૃત સમાન એકરૂપતા સાથે નહીં, પણ વાસ્તવિક વિવિધતા સાથે કરવા જોઈએ; નહીંતર કાયદાના શાસનના આ ક્ષેત્રમાં નવા પ્રકારની નઝીરીય જુલમશાહી દ્વારા કઠોરતા દાખલ થઈ શકે છે. હુમલો કરનાર અથવા જેના પર હુમલો થયો હોય તેના શરીર પર ઈજાઓની હાજરી કે ગેરહાજરીના સંબંધમાં પણ આ જ અવલોકન સાચું ઠરે છે.

ભારતીય-આંગ્લ ન્યાયશાસ્ત્રમાં ગુનાહિત કાયદાની કેટલીક 'પવિત્ર ગાયો' છે, જે અંધશ્રદ્ધાળુ અવશેષો છે અને જેને પુનર્વિચારણાની આવશ્યકતા છે. જ્યારે બળાત્કારીઓ તેમની અસંયમિત પ્રવૃત્તિઓમાં મગ્ન છે અને અડધું માનવસમુદાય – નારીસમુદાય – તેના કમનસીબ

ભાગ્ય સામે વિરોધ કરી રહ્યો છે, જ્યારે કોઈ પણ સન્માનિત નારી અન્ય પર બળાત્કારનો આરોપ લગાવશે નહીં, કારણ કે તેમ કરવાથી તે પોતાને સૌથી પ્રિય એવી વસ્તુનું બલિદાન આપે છે, ત્યારે આપણે કોઈ જૂના સૂત્રને વળગી રહી શકીએ નહીં અને સમર્થનકારી જુબાની પર આગ્રહ રાખી શકીએ નહીં, ભલે પીડિતા દ્વારા કહેવાયેલો કેસ, એકંદરે જોતાં, ન્યાયિક મનને સંભવિત લાગે. આ કેસમાં, જુબાનીને બે અદાલતો દ્વારા સ્વીકૃતિ પ્રાપ્ત થઈ છે. જ્યારે કોઈ સ્ત્રી પર બળાત્કાર થાય છે, ત્યારે માત્ર શારીરિક ઈજા જ નથી પહોંચાડવામાં આવતી, પરંતુ 'કાયમી શરમની ઊંડી ભાવના' પણ પ્રેરિત થાય છે.

બળાત્કાર! બળાત્કાર!

હા, તમે ન્યાય પર બળાત્કાર ગુજાર્યો છે;

તેને તમારી મરજી પ્રમાણે કરવા દબાણ કર્યું છે.

ભાગ્યે જ કોઈ સંવેદનશીલ ન્યાયાધીશ જે સંજોગોના સમગ્ર અવલોકનને તેની સંપૂર્ણતામાં જુએ છે અને બળાત્કાર પીડિતાની જુબાનીને નકારી કાઢે, સિવાય કે તેની સત્યતાની વિરુદ્ધમાં અત્યંત મજબૂત સંજોગો હોય. આ કેસમાં અમને તેવું કંઈ જ જણાતું નથી, અને તેથી, નીચલી અદાલતો દ્વારા દોષસિદ્ધિની પુષ્ટિએ સ્વાભાવિક બાબત હોવી જોઈએ. માનવ અધિકારો પ્રત્યેનો ન્યાયિક પ્રતિભાવ કાયદાકીય કઠ્ઠરતા દ્વારા મંદ થવો જોઈએ નહીં.

અમારી સમક્ષનો આ કેસ ૧૯૭૧ માં બન્યો હતો અને તે ૧૯૮૦ માં સમાપ્તિ તરફ આગળ વધી રહ્યો છે. કેવું દુઃખદ! હવે જ્યારે બળાત્કારના કેસોની હિંસક આવૃત્તિ પર વ્યાપક જાહેર અને સંસદીય ધ્યાન કેન્દ્રિત થયું છે, ત્યારે અદાલત રાષ્ટ્રને યાદ કરાવે કે પ્રતિકાર વધુ

અસરકારક રીતે ત્વરિત તપાસ, ઝડપી કાર્યવાહી અને તાત્કાલિક અંતિમતા દ્વારા આવે છે, જેમાં પુરાવાના વિશેષ નિયમો અને ટ્રાયલ માટે વિશિષ્ટ એજન્સીઓનો સમાવેશ થાય છે. માત્ર શિક્ષાની કઠોરતામાં યાંત્રિક વધારો, અન્ય કોઈ પણ પગલાં વિના, મહિલા પીડિતો માટે નબળું વળતર આપી શકે છે. ડૉ. જૉનસનના સમયમાં ઇંગ્લેન્ડમાં ખિસ્સાકાતરુ માટે જાહેરમાં ફાંસીની સજા પ્રચલિત હતી, પરંતુ જેમ ડૉ. જૉનસને કટાક્ષપૂર્વક નોંધ્યું હતું તેમ, જે ખિસ્સાકાતરુને જાહેરમાં ફાંસી આપવામાં આવી રહી હોય તેને જોવા એકઠા થયેલા ટોળામાં અન્ય ખિસ્સાકાતરુઓ પોતાનો ધંધો કરવામાં વ્યસ્ત રહેતા હતા. ડૉ. જૉનસનની વિનોદવૃત્તિએ આપણુ શાણપણ છે. ગુનામુક્ત સમાજ માટેની વ્યૂહરચના એ સજામાં ફૂર કઠોરતા નથી, પરંતુ સંસ્થાકીય સંવેદનશીલતા, પ્રક્રિયાગત ઝડપ અને સંબંધિત સમુદાયમાં તાત્કાલિક જાહેરતા છે. દંડ સંહિતામાં ઓછી કઠોર જોગવાઈઓ કરતાં, ધીમા, લાંબા સમય સુધી ચાલનારા, છિદ્રાળુ અને કાયદાકીય વિવાદકારી જટિલતા દ્વારા કાયદાનો અભાવ વધુ પ્રોત્સાહિત થાય છે. નહીંતર દંડ સંહિતામાં ઓછી કઠોર જોગવાઈઓ દ્વારા.' ધ્યાન ગુના પર હોવું જોઈએ, તેના પડોશ પર નહીં.

વકીલશ્રીએ રજૂઆત કરી હતી કે ૭ વર્ષની સજા અતિશય કઠોર છે. ના, કારણ કે, જેમ અમે અગાઉ જણાવ્યું છે, સ્ત્રી માટે બળાત્કાર એ કાયમી શરમ છે અને તેને માનવ ગૌરવ વિરુદ્ધના સૌથી ગંભીર ગુના તરીકે ગણવો આવશ્યક છે. સંજોગોમાં દોષિતતા અથવા સજાની માત્રાના મુદ્દે કોઈ હસ્તક્ષેપ આવશ્યક જણાતો નથી.

અમે વિશેષ રજા આપવાનો ઇનકાર કરીએ છીએ.

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.